

TRUDE TEIGE

*Isoisä
hengitti
aaltojen
tahtiin*

Suomentanut Saara Kurkela

W S O Y

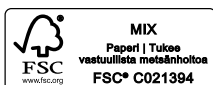
Trude Teige

ISOISÄ
HENGITTI
AALTOJEN
TAHTIIN

SUOMENTANUT SAARA KURKELA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Otteet virrestä *Kiittäkää, luodut, Herraa Jeesusta* (s. 237)
suomentanut Anna-Maija Raittila.
Otteet Norjan kansallislaulusta (s. 269)
suomentanut Alpo Noponen.
Otteet Raamatusta vuoden 1933/38
suomennoksen mukaan (s. 112, s. 256) ja vuoden 1992
suomennoksen mukaan (s. 111, s. 329).

ENSIMMÄINEN PAINOS

NORJANKIELINEN ALKUTEOS
Morfar pustet med havet

Copyright © 2021 Trude Teige
Originally published in Norwegian by H. Aschehoug & Co, Oslo.
Published by agreement with Nordin Agency

Suomenkielinen laitos © Saara Kurkela ja WSOY 2026
Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN 978-951-0-52199-1
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

Isälle, sotasankarille ja minun sankarilleni

ALKUSANAT

Kun tuuli yltyi ja laineet kasvoivat vaahtopäiksi, vaarilla oli tapana viedä minut kotisaaremmen korkeimpaan kohtaan. Sieltä avautui sadankahdeksankymmenen asteen näkymä ympäröivälle merelle. Vaari kertoi, että kun nukumme, hengityksemme noudattaa samaa rytmiä kuin aallot osueksaan rantaan. – Olipa tyyntä tai myrskyistä, aallot lyövät aina samassa rytmissä, hän sanoi. – Jos sinua pelottaa tai surettaa, hengitä meren tahtiin.

Minä ihmettelin, mistä vaari oli moisen taidon oppinut, mutta kysyessäni hän vain hymyili ja vastasi, että joku oli opettanut sen hänelle kauan sitten.

– Ai kuka? minä kysyin.

– Jutellaan siitä joskus toiste, sitten kun kasvat isoksi.

Sitten hän pörrötti hiuksiani ja alkoi kertoa kaikista paikoista, joissa oli merimiesvuosinaan käynyt. Kaupunkien nimet rullasivat hauskaasti kielellä: New York, Buenos Aires, Honolulu, Rotterdam, Bremerhaven. Minusta oli ihanaa, kun vaari vei minut mukanaan merille ja tarinoi siitä, mitä oli nuorena tehnyt, nähnyt ja kokenut.

Vaari ei koskaan kertonut, kuka hänet opetti hengittämään meren tahtiin, mutta jo lapsena ajattelin että mummi se ei ainakaan ollut, sillä mummilli oli taipumus hengittää liian nopeasti.

Vasta mummin, vaarin ja oman äitini kuoltua sain tietää, että mummi oli koko ikänsä kantanut suurta salaisuutta. Hän oli ollut saksalaissotilaan morsian. Sen jälkeen aloin miettiä, miksei vaarikaan ikinä kertonut, mitä oli tehnyt sodan aikana. Missä hän oli ollut ja mitä hänelle oli tapahtunut?

Nyt vuosia myöhemmin tiedän, että vaikka vaari lapsuudessani kuvaili minulle monia paikkoja, hän ei koskaan kertonut paikasta, joka oli vaikuttanut häneen eniten. Paikasta, joka melkein mursi hänet ja jossa hän oppi hengittämään meren tahtiin. Mutta luulen, että tuon paikan tapahtumat ja niiden jälkeiset vaiheet tekivät hänestä sen lempeän miehen, joka koko lapsuuteni ajan soi minulle turvaa, jota mummini ja äitini eivät kyenneet antamaan.

Kragerøssä kesäkuussa 2021

Juni Bjerke

1943

4. huhtikuuta, Intian valtamerellä Jaavan edustalla

Valonheittimen kirkas valokeila pyyhkäisi kolmen pelastusveneen yli. Miehet istuivat vaiti tuhdoilla ja tuijottivat edessään kohoavaa sukellusvenettä. Sen kylkeä pitkin laskettiin verkko. – *Who is the captain?*

Kukaan ei vastannut, ja sukellusveneen kannella japanilaisupseeri korotti ääntään: – *Where is the captain?*

Kapteeni Olaussen makasi yhden pelastusveneen pohjalla hädin tuskin liikuntakykyisenä. Hypätessään M/T Anitralta hän oli kolauttanut itsensä pelastusveneeseen ja loukannut pahoin selkänsä. Kun japanilainen ei saanut vastausta, kaksi sukellusveneen kannella seisovista sotilaista nosti kiväärinsä ampuma-asentoon.

Olaussen kohotti käsivarttaan. – *I... I am the captain.*

Hetken neuvoteltuaan japanilaiset laskivat vinssillä sukellusveneestä vaijerin, jossa oli koukku. He elehtivät ja huusivat japanin ja huonon englannin sekoituksella, että muiden piti solmia kapteenin vyötärölle köysi. Olaussen oli sitkeää tekoa, mutta kiljui silti tuskasta, kun hänet nostettiin sukellusveneeseen. Heti hänen päästyään kannelle japanilainen puhkesi taas huutamaan. Tällä kertaa hän tiukkasi, kuka oli ylipäätös. Kukaan ei vastannut. Ainoa, jolla oli yllään päällystön virkapuvun paita, oli toinen perämies. Japanilainen tähtäsi häntä revolverilla ja viittoi nousemiin sukellusveneeseen. Toinen perämies Tønnesen

lähti kiipeämään sukellusveneeseen kylkeä peittävää verkkoa ylös, ja japanilaisupseeri jatkoi tittelien karjumista. – Sähköttäjä!

Sverre Bjerke pysyi vaiti. Japanilaisten kynsiin joutuminen merkitsi varmaa kuolemaa – hän oli kuullut tarinoita siitä, millaisiin kauheuksiin he pystyivät – eikä hän aikonut missään nimessä nousta sukellusveneeseen. Hänellä oli paremmat mahdollisuudet selvitä hengissä avomerellä pelastusveneessä kuin japanilaisten vankina. Sverre aikoi selvitä tästä kirotusta sodasta ja varmistaa, että myös hänen veljensä selviäisi. Voimakas valokiila liukui taas veneissä istuvien miesten yli. Sverre varjosti silmiään kädellä ja antoi katseensa kiertää miehestä toiseen. Ilma oli tyven, mutta meressä tuntui pientä virtausta, ja he joutuivat soustamaan pysyäkseen japanilaisten käskyn mukaisesti sukellusveneeseen vieressä. Missä Konrad oli? Pelastusveneissä oli yhteensä enintään kolmisenkymmentä miestä. Laivan miehistöön oli kuulunut viisikymmentäkaksi miestä.

Oli hetki ennen pimeän tuloa, ja päivän rippeet siinsivät horisontissa ohuena siniharmaana rantuna. Anitran konehuone oli tulella, ja laivan rungossa oli iso reikä, josta valui öljyä. Lasti oli dieselöljyä, ja oli hyvin todennäköistä, että se syttyisi palamaan ja sekä laiva että ympäröivä meri leimahtaisivat liekkeihin. Sukellusveneeseen kannelle ilmestyi vielä pari sotilasta, ja he pystyttivät jonkin telineen. Se oli raskaan konekiväärin jalusta.

– Tuolla sähköttäjä on, hän se on! joku äkkiä huusi englanniksi.

Sverre kääntyi ja näki, että kiinalainen kokki osoitti häntä sormellaan. Mitä helvettiä...! Sukellusveneeseen kannella seisova upseeri tähtäsi Sverreä revolverillaan.

– *You?* mies ärjäisi. – *Get over here.*

Sverre nousi pystyyn ja tarttui sukellusvenettä peittävään verkkoon, ja ylös kavutessaan hän kuuli jonkun

huutavan nimeään. Hän kurkisti olkansa yli ja erotti hahmon, joka seiso pelastusveneessä ja viittilöi. Valokeila liikkui edestakaisin veneiden yli, ja lyhyen välähdyksen aikana hän näki, että hahmo oli Konrad. Sverre huokaisi helpotuksesta. Maihin oli pitkä matka, mutta liittoutuneiden laivat voisivat poimia miehet pelastusveneistä, ja he voisivat päästä maihin Jaavalla – tai mieluiten Australiassa, joka olisi turvallis in vaihtoehto.

Taivas oli tumma ja tähdetön, kun Sverre seiso sukellusveneen kannella neljän muun Anitran päällystöläisen kanssa. Siinä olivat toinen perämies Tønnesen, kolmas perämies Hødnebø, konepäällikkö Larsen sekä kapteeni Olaussen, joka pysyi nipin napin pystyssä. Sverre ja Tønnesen taluttivat kapteenia välissään, ja astuessaan sukellusveneen sisään vieville portaille Sverre vilkaisi tornin reunan yli. Samalla hetkellä Anitra räjähti. Sverre ehti nähdä, että Konrad heittäytyi selkä edellä mereen. Laivasta nousi liekkejä ja mustaa savua, ja samalla kun Sverreä tönäistiin eteenpäin tikkailla, hän kuuli konekiväärin rätinää.

1

Pari tuntia aiemmin

Konrad Bjerke makasi punkassaan Anitralla ja kirosi sotaa. Hän oli pienestä pitäen ihaillut viisi vuotta vanhempaa isoveljeään. Konrad halusi tulla Sverren kaltaiseksi ja tehdä samoja asioita, purjehtia kaikilla maailman merillä ja nousta maihin kaukaisissa satamissa, sellaisissa kuin New York, Buenos Aires, Honolulu ja Madras. Nuo eksoottiselta ja vieraalta kalskahtavat nimet hän oli nähnyt ukkinsa karttapallossa. – Sinä olet fiksu, sinusta voi tulla mitä vain. Merimiehen elämä on rankkaa, Sverre oli sanonut. – Mene opiskelemaan, Konrad, sinulla kun on lukupäätä.

Nyt Konrad katui, ettei ollut kuunnellut isoveljeään. Vuonna 1938 hän oli kahdeksantoista vuoden iässä pestautunut puolimatrueiksi Anitralle, missä Sverre oli sähköttäjä. Konrad oli suunnitellut etenevänsä perämieheksi, mutta sodan syttyessä kaikki suunnitelmat oli pantava toistaiseksi jäihin.

Anitra purjehti Aasian ja Australian reiteillä, ja Konrad oli kiittänyt onneaan, että he olivat kaukana Euroopan sodasta. Niin väärässä sitä voikin olla. Hän ei olisi koskaan arvannut, että Japani liittyisi sotaan. Mutta kun oli kulu-
nut vuosi ja kahdeksan kuukautta siitä kun saksalaiset miehittivät Norjan, japanilaiset pommittivat Pearl Harboria ja Yhdysvallat julisti sodan Japanille.

Kiinan ja Japanin välinen sota oli kestänyt useita vuosia, ja huhujen mukaan japanilaiset aikoivat karkottaa eurooppalaiset kaikista Kaakkois-Aasian maista perustaakseen suuren imperiumin, jonka ylin johtaja olisi keisari Hirohito. Konrad ei ollut seurannut Aasian tapahtumia, mutta kun Saksa neljä päivää Pearl Harborin jälkeen julisti sodan Yhdysvalloille, sodasta tuli osa arkea hänelle ja muille Anitran miehistön jäsenille. Euroopan sota ja Aasian sota eivät enää olleet erillisiä, oli vain yksi suuri sota, jota käytiin kaikilla merillä. Lyhyessä ajassa japanilaiset olivat vallanneet brittien linnakkeen Singaporen ja ottaneet haltuunsa Burman, Filippiinit, Salomonsaaret, Brittiläisen Malaijan ja Alankomaiden Itä-Intian.

Jatkuva vaaran tunne raastoi hermoja. Sen näki koko miehistöstä, siitä, miten miehet yhtenään tähysivät merelle tarkkaillen, näkyikö vedessä tai ilmassa liikettä. Kaikki nukkuivat passi povitaskussa, pelastusliivi vieressään ja hytin ovi auki, jotta voisivat hälytyksen soidessa rynnätä suoraan pelastusveneisiin. Miehistössä oli eri-ikäistä väkeä ja monenlaista titteliä, mutta torpedo ei tehnyt eroa ihmisten välillä, ja kaikki tiesivät, että loppu voisi tulla seuraavana päivänä tai seuraavassa hetkessä. Miehet eivät puhuneet siitä vaan vaikenivat, ikään kuin pelko vähenisi, jos he teeskentelivät ettei sitä ollutkaan. Mutta kun stuertilta putosi kattila tai jotain muuta kolahti kapyysin lattiaan, messissä säpsähtivät muutkin kuin Konrad. Vaikeinta oli niillä, jotka työskentelivät konehuoneessa syvällä laivan uumenissa, missä heitä suojasi vihollisen aseilta vain ohut teräseinä. Konrad oli kerran ollut siellä, kun lähellä räjähti syvyyspommeja, ja heittäytynyt vaistomaisesti lattialle. Hänen yllätyksekseen muut olivat vain seisahtuneet hetkeksi ja jatkaneet sitten töitään. Mutta Konrad oli huomannut, että konemiesten kasvoille nousi aina vahtivuoron alussa synkän päättäväinen ilme. Heillä oli pisin matka

pelastusveneille, ja he saattaisivat myös joutua avuttomina jumiin ja upota laivan mukana meren pohjaan. Kaikki ajattelivat sitä, mutta kukaan ei puhunut siitä.

Anitra oli matkalla Iranin Abadanista Australian Darwiiniin lastinaan 13 000 tonnia liittoutuneiden sotalaivoille tarkoitettua dieselöljyä. Ollessaan tuntia aiemmin tähtystysvuorossa keulamaston märssykorissa Konrad oli arvelut nähneensä jotain liikettä paapuurin puolella. Se olisi voinut olla pintaan noussut sukellusvene: vesi sai ne kiiltämään peilin lailla, ja auringonsäteet heijastuivat mörästä rungosta.

Kunhan Anitra saapuisi Australiaan, Konrad aikoi taitutella veljensä jäämään sinne. He saisivat varmasti töitä maaseudulta, kaukana sodasta, ja voisivat jäädä sinne, kunnes kaikki olisi ohi. Hänen hermonsia eivät kestäneet jatkuva katastrofin odottelua – katastrofin, joka yhä enemmän alkoi näyttää vääjäämättömältä. He purjehtivat trooppisilla vesillä, ja päivisin oli sietämättömän kuumaa, mutta Konradin luita ja ytimiä kylmäsi pelko. Hän ei ollut nukkunut kunnolla päiväkausiin ja joutui joka yö lähtemään punkastaan kannelle tupakoimaan saadakseen rauhoituttua. Sanottiin, että japanilaisia oli kaikkialla Intian valtamerellä, mutta silti Anitra purjehti ilman saattajaa. Hän otti tupakkamassinsa ja meni kannelle. Päivä oli käännytyksessä iltaan, näkyvyys oli hyvä ja ilmassa tuntui vieno eteläinen tuulenvire. Hän veti keuhkonsa täyteen lenseää iltailmaa auringon painuessa hitaasti kohti horisonttia.

Konradin mielestä yöt olivat pahimpia. Pimeys peitti kaiken näkyvistä. Hän nuolaisi sätkäpaperia, liimasi sen kiinni sormellaan ja työnsi sätkän suuhunsa ennen kuin avasi pelastusliivinsä nauhat. Hän nojasi reelinkiin, sytytti savukkeen tulitikulla, veti henkoset ja tunsu heti tyyntyvän hieman. Eiköhän tästäkin yöstä selvittäisi, ja muutamana päivänä päästä laiva jo saapuisi Darwiiniin.

2

Sverre kiiruhti radiohuoneesta kapteeni Nils Olaussenin luo ohjaamoon. Kapteeni oli huutanut hänet paikalle.

– Mitä tapahtuu? Sverre kysyi.

Olaussen seisoi ohjaamossa kiikarit kädessään. – Näin ehkä äsken jotain, hän sanoi jännittyneenä ja ojensi kiikarit Sverrelle.

– Missä päin?

– Keulasta vähän styyrpuuriin päin. Näettekö mitään?

– Ei... enpä taida, Sverre sanoi hetken päästä.

– Luulin nähneeni valonvälähdyksen. Se olisi voinut olla lentokone tai laivan tykin suusta tuleva leimahdus.

Sverre tähysti kiikareilla hitaasti styyrpuurista paapuuriin. – Ei näy mitään, hän lopulta sanoi.

Olaussen vetäisi nopeasti ilmaa nenäänsä. – No, siinä tapauksessa aloitetaan suunnitelmien mukaisesti ampumaharjoitus ennen kuin tulee liian pimeää.

Anitralla oli aseistuksena tykki sekä kaksi kaksipiippuista Lewis-pikakivääriä komentosillan molemmilla siivillä, ja laivalla pidettiin säännöllisesti ampumaharjoituksia.

– Mitä luulette, joudutaanko tässä vielä lähitaisteluun? Sverre kysyi.

– En ryhdy arvailemaan, Olaussen vastasi. Sitten hänen kasvoillaan käväisi hymy. – Sain kotoa Punaisen Ristin kirjeen, kun oltiin Abadanissa. Minusta on tullut pienen

tytön isoisä. Sitten kun sota loppuu, lähden kotiin tapamaan häntä. Odotan sitä jo innolla. Oletteko te naimisissa, Bjerke?

– Olen.

– Ja oletteko saanut kokea avioliiton suurimman ilon?

– Anteeksi kuinka? Sverre katsoi kapteenia hämmentyneenä.

– Tarkoitan lapsia. Mitä luulitte minun tarkoittavan? jouheva ålesundilainen hykersi.

– Aivan... tuota... minulla on kaksoset. Kaksi nelivuotiaista tyttöä. Näin heidät viimeksi vastasyntyneinä.

– Minulla on viisi poikaa, niin että on mukavaa saada perheeseen tyttö, Olaussen sanoi. Äkkiä hän valpastui ja kumartui eteenpäin. – Tuolla! hän osoitti. – Taas näkyi välähdys.

Olaussen tarttui kiikareihin muttei ehtinyt nostaa niitä silmilleen ennen kuin laivassa räjähti.

3

Ensimmäinen torpedo osui laivan keskiosaan. Vain pari sekuntia sen jälkeen keulassa pamahti. Laiva tärisi. Sverre ja kapteeni heittäytyivät maahan ja nostivat käsivarret pään suojaksi. Heidän ympärillään satoi metallipaloja ja lasinsirpaleita. Hetken päästä kuului vielä yksi räjähdys. – Lähettäkää hätäkutsu! kapteeni huusi, pysäytti moottorin ja juoksi komentosillan siivelle. Etukannesta oli jäljellä lähinnä vääntynyttä metallia, ja laivan rungossa oli ammottava reikä. – *All men in lifeboats! Now!* hän huusi.

Sverre juoksi radiohuoneeseen vain havaitakseen, että sähköt olivat poikki. Hän yritti käynnistää kipinälähetintä vara-akulla, mutta mitään ei tapahtunut. Hän kuuli juoksuaskelia, huutoja sekä takilan ja köysien ääniä ja tajusi, että kannella laskettiin pelastusveneitä. Savu löi vastaan, kun Sverre tempaisi auki oven alemmalle kannelle, jossa hytit olivat. – Konrad! hän huusi, mutta vastausta ei kuulunut. Hän tuli ajatelleeksi koodikirjoja ja kiiruhti takaisin radiohuoneeseen hakemaan kangaspussukan, nakkasi sen sisään lyijypainon ja palasi kannelle. Hän etsi katseellaan Konradia, mutta turhaan. Miehistö oli saanut vesille kolme pelastusvenettä, ja moni oli jo hypännyt laivasta.

Sverre heitti kangaspussukan koodikirjoineen mereen ja kiipesi partaan yli. Hän ei nähnyt Konradia pelastusveneissä. Oli aivan hiljaista ja autiota, eikä jäljellä olevassa

päivänvalossa näkynyt muita laivoja. Mistä torpedo oli tullut? Pelastusveneissä istuvat miehet alkoivat soutaa kauemmas Anitrasta, sillä laiva oli tulella useasta kohdasta ja saattaisi räjähtää, tai sitten he voisivat joutua imaistuksi pyörteeseen, jos alus uppoaisi. Meri oli saanut pintaansa hohtavan öljykalvon. Sverre vetäisi henkeä. Sitten hän irrrotti otteensa partaasta ja potkaisi jaloillaan vauhtia.

Hän lähti uimaan yhden pelastusveneen perään ja yritti huutaa, mutta suuhun puskeva öljyn maku pakotti hänet sylkääsemään.

Äkkiä joku huusi: – Tuolla on Kipinä!

Yksi pelastusveneistä kääntyi takaisin. Vahvat kourat tarttuivat Sverreen ja kiskoivat hänet veneeseen. Vilkaistessaan Anitran kannelle Sverre näki kapteenin. Kapteeni Olaussen hyppäsi, mutta samalla Anitra kallistui rajusti, joten hän arvioi etäisyyden väärin ja kolhaisi itsensä pelastusveneeseen mereen pudotessaan. Olaussen huusi tuskasta, kun he kiskoivat hänet ylös. Palavasta laivasta nousi mustaa savua, joka vaikeutti hengittämistä. Miehet soutivat kaikin voimin. – Soutakaa, soutakaa! he huusivat.

Heidän soudettuaan hyvän matkaa meren pinta näytti taas öljyttömältä. Soutajat nojasivat vaiti airoihinsa ja tuijottivat Anitraa, kun se kallistui yhä jyrkemmin. Meri oli tyyni kuin tumma peili. Äkkiä hiljaisuuden rikkoi moottorin ääni. Heitä lähestyi varjo. Se oli sukellusvene. Tornin luukku avautui, ja näkyviin ilmestyi mustaan univormuun pukeutunut japanilainen upseeri. Hänen perässään seurasi useita raskaasti aseistettuja sotilaita.

4. huhtikuuta, Catherine Booth's Hospital, Jaava, Indonesia

Sigrid Greve pysähtyi kumartamaan sairaalan porttia var-
tioivalle japanilaiselle sotilaalle ja jatkoi sitten matkaa
puutarhan läpi. Hän veti sieraimiinsa portaiden vieressä
kukkivien köynnösruusujen tuoksua ja seisahtui ylimmälle
portaalle haromaan sormillaan pitkiä, vaaleita hiuksiaan,
jakoi ne kolmeen osaan ja letitti hitaasti palmikoksi.

Sairaala oli tyyppillinen maaseutusairaala, vanha bunga-
low, joka oli alkujaan rakennettu plantaasinomistajan kar-
tanoksi yli sata vuotta sitten. Katettu veranta oli sisustettu
oleskelutilaksi, jossa oli pikkupöytiä, nojatuoleja ja sohvia.
Täällä potilaat saattoivat voinnin salliessa istua suojassa
auringolta.

Ohut utu kiemurteli kuin silkkinauha palmujen ja suur-
ten limoviikunapuiden ympärillä. Se verhosi kukkulan rin-
teen riisipellot ja piilotti penkereitä reunustavat värikkäät
ruusupensaat. Auringon pilkistäessä esiin kastepisarot
välkkyivät kuin kristallit. Paikoitellen aamu-usva oli läpi-
kuultavaa. Ilma oli vielä raikas, mutta pian aurinko alkaisi
porottaa ja kuumuus muuttuisi sietämättömäksi. Joukko
miehiä laskeutui polkua sumun keskellä kantaen hedelmillä
ja vihanneksilla täytettyjä koreja. Korit keinuivat ikeissä,
jotka lepäsivät heidän hartioillaan. Miesten kannoilla kulki
naisia, joiden korit olivat täynnä kukkia. Jotkut kantoivat

pikkulapsia *selendangissa*, pitkässä kangaspalassa, joka solmittiin toisen hartian yli ja viistosti ylävartalon ympäri. He olivat tulossa *kampongeista*, alueen hajallaan sijaitsevista pikkukylistä, kaupunkiin myymään tuotteitaan torilla. Naisten ympärillä hyppeli pikkutyttöjä, joista osalla oli mustassa tukassaan valkoisia kukkia. Sigridin katse liukui heidän ohitseensa kohti kukkulaa ja sen takana kohoavia vuoria. *Sinivuoria silmäkantamattomiin*. Niin isä oli ker-
ran kuvaillut maisemaa heidän lomaillessaan Länsi-Norjan vuoristoalueella. Sigridin perhe oli muuttanut Kristiansandista Jaavalle hänen ollessaan kymmenvuotias, ja nyt hän oli kahdenkymmenen. Joskus hän ikävöi Norjaa, kaikkea sitä, mikä oli erilaista kuin Jaavalla. Talvea, pipoja ja lapasia, lunta ja hiihtämistä, sekä kesää, jolloin pyydettiin taskurapuja, retkeiltiin serkkujen kanssa saarilla ja uitiin, poltettiin nuotiota ja grillattiin. Jaavan jouduttua japanilaisten valtaan Sigridin ikävä oli voimistunut. Nyt saarelta ei enää päässyt lähtemään minnekään.

Sigrid löysi taskustaan kumilenkin ja pyöräytti sen letin pään ympäri. Hän oli käynyt kalliopolulla juoksemassa, kuten usein ennen työpäivän alkua, ja ajatellut, että tuolla kaukana – maapallon toisella puolella – oli hänen koko sukunsa. Tuntui kuin meri olisi nauha, joka sitoi yhteen hänen kaksi maailmaansa. Kotona hän puhui aina norjaa vanhempien ja siskon kanssa, ja torstaisin syötiin norjalaista ruokaa. Äiti oli opettanut kokin tekemään jauheliha-
pihvejä hernemuhennoksen kera, kaalikääryleitä ja norjalaista lihapataa sekä luumukiisseliä, paahtovanukasta ja pappilan hätävaraa.

Jaava kuului Alankomaiden Itä-Intiaan, ja Sigrid oli käynyt hollantilaista koulua. Hollannin lisäksi hän puhui jaavan kieltä, koska perheen lastenhoitaja ja kokki olivat paikallisia. Puutarhuri taas oli japanilainen, ja häneltä Sigrid oli oppinut sen verran japania että pystyi käymään

yksinkertaisia keskusteluja. Englantia ja ranskaa hän oli lukenut koulussa.

Tyynessä ilmassa tuntuva hienoinen tuulahdus toi mukanaan voimakkaan kukkien tuoksun sairaalan puutarhasta, ja Sigrid kuvitteli kuulevansa, miten mainingit loiskuivat laiskasti kallioita vasten. Nurmikolla keikaroi riikinkukko, ja siellä täällä liihotteli isoja mustavalkoisia perhosia. Aurinko alkoi hiljalleen lämmittää, usva hälveni, ja aamukaste haihtui puista ja nurmikolta.

Idyllin rikkoi äänekäs moottorin pärinä. Ohi ajoi kuorma-auto. Sen kylkeen oli maalattu punainen aurinko, josta lähti paksuja, punaisia auringonsäteitä. Lavalla seisojia japanilaisia sotilaita vierä vieressä. Kiväärien pistimet osoittivat kohti taivasta kuin pienen kuusikon suipot latvat.

Oli kulunut yli vuosi siitä, kun liittoutuneiden joukot antautuivat japanilaisten hyökättyä Jaavalle. Sotilaiden marssiessa sairaalaan työntekijät olivat pelänneet pahinta. Liikkeellä oli tarinoita siitä, miten japanilaiset olivat muissa valtaamissaan maissa teurastaneet potilaita ja sairaalahenkilöstöä. Japanilainen upseeri oli komentanut kaikki työntekijät ulos pihalle ja ilmoittanut, että sairaala oli nyt japanilaisten hallussa. Henkilökunnalla ei enää ollut mitään oikeuksia. Ei myöskään Pelastusarmeijalla, jonka johdolla sairaala oli toiminut. Portille pantiin vartiomies vahtimaan tulijoita ja lähtijöitä, mutta sairaala otti edelleen vastaan haavoittuneita australialaisia, hollantilaisia ja brittiläisiä sotilaita. Monet vuorilla pakoilleista sotilaista jäivät ennen pitkää japanilaisten vangiksi, ja sairaalaan joutuneet vangit haettiin pois heti kun he olivat toipuneet riittävästi. Japanilaiset olivat rakentaneet vankileirin ihan kaupungin ulkopuolelle. Nyt sairaalassa oli jäljellä enää muutamia liittoutuneiden sotilaita.

Samassa ulko-ovi Sigridin takana avautui. Yksi lääkäristä, hollantilaismies nimeltä Cornelis van Hoosen,

seisahtui hänen viereensä ja toivotti hyvää huomenta. Tienmutkassa kuorma-auto tuuttasi kiukkuisesti vastaan tulevalle henkilöautolle. Kuski ehti nipin napin tehdä väistöliikkeen, ja auton ohittaessa sairaalan portin Sigrid näki, että sen sisällä istui perhe: mies, nainen ja takapenkillä kaksi lasta. Auton katolla oli patjoja, ja peräkärriyn oli lattattu laatikoita, matkalaukkuja ja iso kaappi.

– On liian myöhäistä paeta, Cornelis totesi. – Saari on meren saartama, eikä yksikään laiva pääse lähtemään Eurooppaan. Meidät on tuomittu jäämään tänne.

– Miten meidän mahtaa käydä? Sigrid kysyi.

– Ken tietää, mutta Alankomaat on julistanut sodan Japanille, ja siksi japanilaiset jahtaavat tässä vaiheessa etenkin meitä hollantilaisia.

– Mutta mitä he oikeastaan täältä tahtovat?

– Ennen kaikkea he havittelevat öljyä. Lisäksi he ovat suuruudenhulluja. He aikovat luoda mahtavan valtakunnan, jota johtaa pyhä keisari. Ja taivas tietää, mitä he meille tekevät.

– Hollantilaisilleko?

– Niin, meille ja kaikille muille imperialisteille ja siirtomaaherroille. Me veimme tämän maan jaavalaisilta, ja nyt japsit ovat vieneet sen meiltä. Liittoutuneet ovat kärsineet tappioita kaikkialla Kaakkois-Aasiassa. Kymmeniä tuhansia, kenties jopa satoja tuhansia sotilaita on otettu vangiksi. Ja nyttemmin myös siviilejä. Toistaiseksi vain miehiä, mutta mitä naisille tapahtuu, kun miehet internoidaan? Nuo hemmotellut, giniä lipittävät siirtomaarouvat, joilla on palvelijat ja lapsenpiiat ja ainoana huolena se, miten pukeutua seuraaviin cocktailkutsuihin – miten he muka pärjäävät, kun kaikki sortuu ja miehet viedään pois?

Tuo kuvaus sopii prikulleen äitiini, Sigrid ajatteli.

– Elämämme muuttuu pian tunnistamattomaksi, Cornelis jatkoi. – Eivätkä japanilaiset ole ainoita, jotka vihaavat

»Koskettavaa kirjallisuutta, joka jättää pysyvän jäljen.»

– SONNTAGSANZEIGER FÜR DITHMARSCHEN

—

Norjalainen laiva torpedoidaan Intian valtamerellä vuonna 1943. Konrad päätyy sairaalaan Jaavalle ja rakastuu siellä maannaiseensa, sairaanhoitaja Sigridiin. Lonkeronsa myös Aasiaan ulottanut toinen maailmansota kuitenkin repii parin pian erilleen toisistaan, ja he joutuvat japanilaisten vankileireille. Äkkiä elämässä on kyse vain selviytymisestä. Tapaavatko Konrad ja Sigrid enää koskaan?

—

»Tällaiset romaanit avaavat meille ovia,
joiden läpi käveltyämme ymmärrämme
maailmaa paremmin.»

– NDR KULTUR

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-52199-1